

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

MONOSTORINÉ DR. ORAVECZ ÁGNES**A gyermektartásdíj érvényesítésének akadályai a külföldön végzett munkáért járó munkabérre és költségtérítésre alapítottn****Bevezető gondolatok**

A külföldön dolgozó magyar munkavállalók számát az ezredfordulón 25-30 ezer főre becsülték, az Európai Unióhoz történő csatlakozással ez a szám 50 ezer fölé nőtt. Az Európai Unióban nincs olyan nyilvántartás, amely regisztrálná a más országból érkező munkavállalókat, és Magyarországon is megszűnt a bejelentési kötelezettség. A külföldön dolgozó magyarok számáról ezért csak becslések vannak, annyi azonban bizonyos, hogy 2004. óta az emelkedés folyamatos. A határon túl dolgozó magyar munkavállalók egy része külföldi cég alkalmazásában áll, van aki feketén vállal munkát, és egyre növekvő számban vannak azok, akik magyar cég alkalmazottjaként külföldön kiküldetésben végeznek munkát. Az utóbbi csoportba sorolható munkavállalók rendszerint alacsony alapbért kapnak, ami általában nem több bruttó 100-125 ezer forintnál, emellett azonban a külföldön felmerülő többletköltségeik fedezésére költségtérítésben részesülnek, ami havi 1000-2000 eurót, vagy akár ennél magasabb összeget tesz ki. Ezen foglalkoztatottakhoz viszonyítottan is magasabb jövedelemre tesznek szert azok a magyar munkavállalók, akik közvetlenül külföldi cég alkalmazásában állnak. A magyarországi átlagbér ugyanakkor jelenleg 135 ezer forint.

A téma aktualitását az adja, hogy a munkaerő szabad áramlása következtében jelentősen megnőtt azon jogosultak száma, akik a gyermektartásdíj fizetésre kötelezett munkavállaló külföldi cégnél kapott munkabérére, valamint a magyar munkáltató által a külföldön végzett munkáért fizetett költségtérítésére alapítottn szeretnének gyermektartásdíjat érvényesíteni. A jelenlegi szabályozás azonban erre csak szűk körben ad lehetőséget, még legális foglalkoztatás

esetén is.

Jogszabályi háttér és a bírósági gyakorlat

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 69/A. § (1) bekezdése szerint a szülő saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll. A fenti rendelkezésből a Csjt. 1. § (2) bekezdésével összhangban - mely szerint a törvény alkalmazása során a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel, jogait biztosítva kell eljárni - arra a következtetésre juthatnánk, hogy a gyermektartásdíj fizetésre kötelezett személy minden jövedelme a gyermektartásdíj alapjául szolgál. Ténylegesen azonban **nem minden jövedelmet lehet a tartásdíj alapjaként figyelembe venni.** A családjogi törvény végrehajtásáról szóló 4/1987. (VI.14.) IM rendelet (Csjtr.) 10. § (2) bekezdéséből következően elsősorban a tartásra köteles személy részére bérköltség (pl: alapbér, bérpótlék, prémium, jutalom, stb.), illetve rendszeres személyi juttatás (alapilletmény, illetménykiegészítés, stb.) címén kifizetett járandóság, valamint a személyi jellegű egyéb kifizetesként, illetve nem rendszeres személyi juttatásként járó egyéb jövedelem (pl.: végkielégítés, betegszabadság idejére járó díjazás, túlóra, stb.) szolgál a tartásdíj alapjául.

A külföldi munkavállalókkal kapcsolatosan a jogalkotó két külön szabályt is nevesít, az egyiket a Csjtr. 10. § (5) bekezdésében. E szerint a tartós külföldi szolgálatot teljesítő, külföldön magyar hatósági engedéllyel munkát vállaló, valamint ösztöndíjasként külföldön tartózkodó kötelezett esetében a tartásdíj alapja a kötelezett belföldi munkaviszonyára megállapított munkabér és juttatás, ennek hiányában a nem munkaviszonyból származó jövedelem. A (3) bekezdést itt is figyelembe kell venni, azaz azon körülményt, hogy a gyermek szükségletét fedezi-e az (5) bekezdés alapján megállapított összeg.

A fenti szabály a gyakorlatban azt jelenti, hogy a **külföldön szerzett bejelentett munkaviszonyon alapuló, legális és igazolt munkabér - szemben a hazai munkabérrel - nem vehető figyelembe automatikusan a gyermektartásdíj alapjaként.** Amennyiben a jogosult a kötelezett külföldi munkabére után kíván tartásdíjat érvényesíteni, előzetesen számos kérdést kell tisztázni.

1. Vizsgálni kell, hogy a kötelezettnek van-e belföldi jövedelme.
2. Ha igen milyen összegű.
3. Ha nincs, a kötelezett korábbi belföldi jövedelmét kell feltárni.
4. Ha ez sem lehetséges, a kötelezett által külföldön végzett munka belföldi díjazását kell alapul venni, az adott munkakört betöltő dolgozók átlagjövedelmére figyelemmel.

A fenti kérdések tisztázása után vizsgálni kell a gyermek alapszükségleteit, hiszen önkéntes teljesítés hiányában a szülő a tartási kötelezettsége körében ezt köteles biztosítani. Ennek során értékelni kell a gyermek korát, egészségi állapotát, speciális egyéni körülményeit, és ennek függvényében kell meghatározni, hogy a gyermek lakhatásával, ételmezésével, ruházódásával, oktatásával, kulturális, sport vagy egyéb szabadidős tevékenységével milyen indokolt költség merül fel. Fel kell tárni a jogosult vagyoni és jövedelmi helyzetét is.

Amennyiben a fenti bizonyítások arra az eredményre vezetnek, hogy a gyermek indokolt alapszükségleteit a kötelezett Csjtr. 10. § (5) bekezdése szerinti munkabére nem fedezi, figyelembe lehet venni a kötelezett külföldi jövedelmét. Ennél a pontnál azonban még mindig nincs vége a bizonyításnak, ugyanis azon többletköltségeket is vizsgálni kell, amelyek a belföldi munkavégzés során nem merülnének fel. Erre egyebekben a kötelezettek rendszerint hivatkoznak is.

A külföldi jövedelemre alapítottan tehát csak a fenti körülmények tisztázása után, széleskörű bizonyítás eredményeként lehet a gyermektartásdíj megállapításáig eljutni.

A külföldi munkavégzéssel összefüggésben a jogalkotó 1998. január 1-jei hatállyal egy másik speciális szabályt is beiktatott a rendeletbe, és a *Csjtr. 10. § (6)* bekezdésében a költségtérítést - az étkezési hozzájárulás, üdülési hozzájárulás, illetve más hasonló jellegű egyéb járandósággal együtt - kivette a tartásdíj alapját képező járandóságok köréből. Ez alapján, **a külföldön kiküldetésben munkát végző foglalkoztatottnak járó költségtérítés után** (más elnevezéssel napidíj, ellátmány, stb.) **fő szabály szerint szintén nem kell tartásdíjat fizetni.**

Itt szeretnék ismételtlen utalni a forintban munkabéreként kapott juttatás, és a költségtérítésként

euróban kifizetett összeg közötti szembetűnő különbségre. Erre az ellentmondásra a Csjt. 69/C. §-ára figyelemmel a bíróságok azt a gyakorlatot alakították ki, hogy ugyan a költségtérítést a gyermektartásdíj alapjaként nem veszik figyelembe, azonban a tartásdíj mértékének meghatározása során értékelik, hiszen a kötelezettnek a saját megélhetését nem a tartás alapjául szolgáló jövedelemből kell finanszíroznia, hanem a külön erre a célra kapott költségtérítésből.

Ezekben a perekben a gyermektartásdíj összegének megállapítása - a külföldi munkabérhez hasonlóan - szintén széleskörű bizonyítást igényel. Előzetesen az általános kérdésköröket kell tisztázni, azaz a gyermek alapszükségletét, a felek jövedelmi és vagyoni helyzetét, ezt követően

pedig fel kell tárnai a kötelezett külföldi tartózkodásával felmerülő kiadásokat. Ezek közül azokat lehet a kötelezett javára értékelni, amelyek egyrészt abból adódóan merülnek fel, hogy a kötelezettnek a külföldön tartózkodás során az életszínvonalbeli különbségek okán többlet kiadásai merülnek fel a lakhatás, élelmezés vagy egyéb alapszükséglet biztosításával. Másrészt azon kiadásokat lehet figyelembe venni, amelyek abból adódnak, hogy a kötelezettnek a kintivel párhuzamosan a belföldi lakhatására szolgáló ingatlanát is fenn kell tartania. A külföldön felmerülő többletkiadások vizsgálata új bizonyítási technikák alkalmazását is felveti (pl.: külföldi hatóságoktól környezettanulmány bekérése, a hazai és a külföldi élelmiszerárak összehasonlító elemzése).

Az ítélkezési gyakorlat azt a megoldást alakította ki, hogy a kötelezettet a külföldi többletköltségei fedezésére kapott költségtérítésre figyelemmel nem százalékos arányban, hanem magasabb, határozott összegű gyermektartásdíj megfizetésére kötelezik.

Összegzésképpen az állapítható meg, hogy **a külföldi elemet tartalmazó gyermektartásdíj iránt folyó perekben a bizonyítás elnehezült**, és véleményem szerint aránytalanul nagy terhet ró mind a jogosultra, mind a bíróságra.

A külföldi költségtérítés végrehajtása

A Csjtr. 10. § (6) bekezdésével összhangban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 74. § i) pontja a végrehajtás alól mentes juttatások közé sorolja a kiküldetéssel,

külszolgálattal összefüggő költségtérítést. Ebből következően a kötelezett munkabérére vezetett letiltás esetén a munkáltató akkor jár el helyesen, ha a százalékban meghatározott gyermektartásdíjat kizárólag az adós alapbéréből vonja le. A rendelet fenti szakasza következtében a költségtérítésből le nem vont gyermektartásdíj különbözet a kézfizető kezes munkáltató helytállási felelőssége körében sem érvényesíthető.

Gyakorlati anomália

A konkrét jogesetek világítanak rá leginkább, hogy milyen helyzet elé kerül a gyermekről gondoskodó jogosult, ha a kötelezett külföldi cégnél vállal munkát, vagy belföldi cég alkalmazásában külföldön kiküldetésben dolgozik. A következő példa nem egy kitalált eset, maga a valóság.

A bíróság az 1996. január 5. napján született Tamás és az 1997. július 24. napján született Anna utónevű gyermekeket az anyánál (továbbiakban: T.A.) helyezte el, és egyben az apát (továbbiakban: N.J.) Tamás és Anna utónevű gyermekei után mindenkor havi jövedelme 15-15 %-ának, de minimum havi 8.000-8.000,- forintnak a megfizetésére kötelezte gyermektartásdíj címén. T.A. havi nettó jövedelme 81.000,- forint volt, N.J. bére pedig havi nettó 92.000,- forint. N.J. új házasságot létesített, melyből egy gyermeke született, ezt követően elveszítette állását. Tartásdíj fizetési kötelezettségének N.J. nem tett eleget, ezért T.A. végrehajtási eljárást indított ellene, mely azonban évekig nem vezetett eredményre. N.J. idő közben elhelyezkedett egy magyar cégnél, és Németországban tartós kiküldetésben esztergályosként dolgozott. A havi nettó alapbére 82.000,- forint volt, e mellett havi 1500-1700 euró költségtérítésben részesült a külföldön felmerült többletköltségei fedezésére. A munkáltató N.J. alapbéréből havi 12.300-12.300,- forint folyamatos gyermektartásdíjat és 16.400,- forint hátralékos tartásdíjat utalt a jogosult részére. A Vht. 74. § i) pontja alapján N.J. költségtérítése mentes juttatásnak minősül, ezért a munkáltató abból tartásdíjat nem vonhatott, T.A. ezt sérelmezte is, de a végrehajtási eljárásban ezzel összefüggésben előterjesztett kifogása nem vezetett eredményre.

Eddig tartott a jogeset. De van-e megoldás?

Amennyiben T.A. a külföldön végzett munkáért járó költségtérítésre alapítottan gyermektartásdíjat szeretne érvényesíteni, egyetlen lehetősége van: gyermektartásdíj felemelése iránt pert kell indítania, arra hivatkozással, hogy bár a külföldi költségtérítés a gyermektartásdíj alapjaként nem vehető figyelembe, azonban a tartásdíj mértékének meghatározásánál értékelni kell. Ha a fentiekben ismertetett széleskörű bizonyítási eljárás sikerre vezet, a bíróság talán 30.000-30.000,- forint határozott összegű gyermektartásdíjat is megítél számára, esetleg többet is. Ezzel már csak az a probléma, hogy önkéntes teljesítés hiányában legfeljebb a nettó 82.000,- forint alapbér 50 %-a tiltható le, gyakorlatilag tehát a havi folyamatos tartásdíj behajthatatlan lesz.

A fenti példából az látható, hogy az adós 82.000,- forint plusz 270,- forint/euró árfolyamon számítva 405.000-459.000,- forint havi összjövedelemmel rendelkezik. A végrehajtást kérőnek ezzel szemben 81.000,- forint a havi nettó jövedelme, és két kamasz gyerek ellátását kell biztosítania, melyhez az apa 12.300-12.300,- forint folyamatos tartásdíjjal járul hozzá, úgy, hogy ténylegesen havi 487.000-541.000,- forint a keresménye.

Az is egyértelműen kitűnik a jogesetből, hogy az adós saját háztartásában nevelkedő harmadik gyermeke lényegesen kedvezőbb helyzetben van az első házasságában született két gyermekhez képest. Ezt az ellentmondást pedig csak akkor lehet feloldani, ha a végrehajtást kérő vállalja a gyermektartásdíj felemelése iránti pert, annak minden nehézségével, költségével és kockázatával együtt, úgy hogy a felemelt tartásdíj egy része esetleg behajthatatlan lesz.

Záró gondolatok

Általánosságban elmondható az, hogy a külföldön elért havi nettó munkabér és költségtérítés, a külföldi munkavégzéssel felmerülő tényleges többletkiadások ellenére is, lényegesen meghaladja a belföldi béreket. Néhány adat: egy esztergályos hazai bére nettó 80-150 ezer forint, ami mellé általában semmilyen többletjuttatás nem jár, ezzel szemben külföldön a fenti példából is láthatóan akár 500.000,- forint is lehet az összkeresmény. Míg itthon egy orvos fizetése bruttó 136-240 ezer

forint között mozog, Svédországban 850 ezer forintnak, Angliában pedig másfél millió forintnak megfelelő összeget kereshet havonta.

Mindezek ellenére a hatályos magyar szabályozás a külföldi munkáért járó bért és költségtérítést fő szabály szerint teljes egészében kiveszi a tartásdíj alapjául szolgáló juttatások köréből, és azt a kötelezettet, aki a külföldi munkavégzéssel köztudomásúan lényegesen magasabb bevételhez jut, mint amilyen munkabérre Magyarországon tenne szert, indokolatlanul védetté teszi. Ezzel a méltánytalan preferálással fokozott hátrányba kerülnek a kiskorúak, ami a *Csjt. 1. § (2)* bekezdése szerinti alapelvvel véleményem szerint nincs összhangban.

A jelenlegi végrehajtási szabályok is a külföldi munkát végző kötelezettet részesítik előnyben a kiskorú gyermekekkel szemben. Kétségtelen tény, hogy a külföldi munkavállalással többletkiadások merülnek fel, nevezetesen kiutazási költség, vagy az életszínvonalbeli különbség miatt jelentkező lakhatási-, ételmezési- és egyéb plusz költség. A rendszeresen felmerülő havi kiadások túlnyomó része azonban akkor is jelentkezne, ha a kötelezett belföldön dolgozna.

A Vht. a kiküldetéssel, külszolgálattal és munkába járással felmerülő költségtérítést teljes mértékben végrehajtás alól mentes juttatásként nevesíti, és a létfenntartás céljára szolgáló juttatások közé sorolja, ezáltal a külföldi munka után járó költségtérítés gyakorlatilag az anyasági segéllyel, a rokkantsági járadékkal, a vakok járadékával, vagy a fogyatékosági támogatással esik egy megítélés alá.

Egy 400.000,- forintot is meghaladó költségtérítés nyilvánvalóan nem kizárólag a létfenntartást szolgálja. Ténylegesen sokkal inkább tekinthető bér jellegű kifizetésnek, mint a kiküldetés során felmerülő többletkiadások fedezésére szolgáló céljuttatásnak. E körben utalok arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság több munkajogi eseti döntésében kifejtette, hogy amennyiben a költségtérítésként adott juttatás egésze, vagy valamely része nem a szükségesen és indokoltan felmerült költség megtérítését szolgálja, hanem annak valódi rendeltetése a munkavégzés díjazása, a költségtérítés címén adott juttatást részben vagy egészben munkabér jellegű járandóságként kell figyelembe venni. A fentiekben ismertetett jogesetet vizsgálva különösebb bizonyítás nélkül is lehet vonni azt a következtetést, hogy a kötelezett által végzett munka ellentételezését nem kizárólag az alapbérként kapott nettó 82.000,- forint szolgálja. A példában a munkáltató az alacsony alapbér mellé ténylegesen négyszeres összegű költségtérítést fizet a munkavállalójának, amit -

köztudomásúan - sok esetben adózástechnikai szabályok generálnak. Az elvégzett munkának az ilyen fajta honorálása azonban semmiképp nem vezethet a kiskorú eltartottak kárára.

A külföldi munkabér- vagy költségtérítés elemet tartalmazó gyermektartásdíj megállapítása iránti perekben a jogszabályi háttér és a peres felek között mutatkozó bérkülönbségből adódó ellentmondások feloldására az ítélkezési gyakorlat keresett megoldást. Ez azonban elnehezült bizonyítást von maga után. Fokozott körültekintést igényel a külföldi munkával járó tényleges többletköltség meghatározása, a tartásdíj alapjául szolgáló jövedelem feltárása, a gyermekek alapszükségleteinek vizsgálata, továbbá a Csjt. 69/C. § (2) bekezdése szerint arra is fokozottan ügyelni kell, hogy egyik gyermek se kerüljön kedvezőtlenebb helyzetbe, különösen akkor, ha nem egy háztartásban nevelkednek. Mindezek ellenére korántsem biztos, hogy a per során sikeresen érvényesített gyermektartásdíj iránti igény a végrehajtási eljárásban ténylegesen eredményre vezet a fentiekben már ismertetett okok miatt.

Megoldási javaslat

A munkaerő szabad áramlása okán - különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás óta - egyre több gyermektartásdíj iránti perben és végrehajtási eljárásban merül fel a külföldi munkabér és költségtérítés érvényesítésének nehézsége. **Véleményem szerint egy újra gondolt szabályozással, mindössze néhány jogszabályhely átfogalmazásával, hatékonyabban lehetne a gyermektartásdíj iránti igényeket érvényesíteni, mind a peres, mind a nemperes eljárásban.**

Célravezető lenne, ha a külföldi munkabért és költségtérítést érintő szabályokat a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, természetes személyt megillető összeg végrehajtás alá vonására irányadó rendelkezések mintájára fogalmaznák át mind a Csjtr.-ben, mind a Vht.-ban. Így a külföldön szerzett munkabér és költségtérítés egy a jogalkotó által meghatározott konkrét összeg feletti részét automatikusan - külön bizonyítás nélkül - a gyermektartásdíj alapjaként lehetne figyelembe venni, és ezzel összhangban ugyanezen értékhatár felett a külföldi költségtérítést ki lehetne venni a végrehajtás alól mentes juttatások köréből, sőt mindkét tételt akár maximalizálni is lehetne.

Eszerint a kötelezett külföldi nettó munkabérének és a külföldön teljesített munkáért járó költségtérítésének a mindenkor hazai legalacsonyabb öregségi nyugdíj nyolcszorosa (jelenleg

228.000,- forint) feletti forintban kifejezett része, de maximálisan nettó 250.000,- forint automatikusan a gyermektartásdíj alapja lehetne, és végrehajtási eljárásban letiltást lehetne vezetni rá.

A kötelezett számára elkülönített 228.000,- forint már egy olyan bázis összeg, amely a külföldi munkavégzéssel felmerülő többletköltségeket képes fedezni. Egy 250.000,- forintban maximalizált tartásdíj alapból meghatározott gyermektartásdíj pedig már alkalmas arra, hogy a gyermek alapszükségeit - a magyarországi átlagbérekre és életszínvonalra is figyelemmel - biztosítsa.

Véleményem szerint a külföldi munkavégzés növekedéséből adódó munkaerő-piaci változások a jelenleginél differenciáltabb rendelkezéseket igényelnének a gyermektartásdíj alapjául szolgáló juttatások körében, és ezzel összefüggésben a végrehajtási eljárásban is. Egy, a fentiekben vázolt szabályozás a jelenlegihez képest a kiskorú gyermekek érdekeinek elsődlegessége szerinti alapelv teljesülését hatékonyabban szolgálná, ezzel együtt azonban mégsem eredményezne aránytalan preferálást, sem a kötelezetti, sem a jogosulti oldalon.

Készítette:

Monostoriné dr. Oravecz Ágnes

bírósági titkár

T a r t a l o m j e g y z é k

Bevezető gondolatok	1
Jogszabályi háttér és a bírósági gyakorlat	2
A külföldi költségtérítés végrehajtása	4
Gyakorlati anomália	4
Záró gondolatok	6
Megoldási javaslat	7